

Az adatvédelmi biztos

állásfoglalása

az országos, illetve helyi népszavazásokhoz, népi kezdeményezésekhez kapcsolódó, valamint egyéb aláírásgyűjtések adatvédelmi szempontjairól

Ez évben több beadvány érkezett hivatalomhoz, amiben az indítványozók felvilágosítást kértek népszavazáshoz, népi kezdeményezéshez kapcsolódó, valamint egyéb aláírásgyűjtések adatvédelmi kérdéseiről. November 12-én kiadott közleményemben pedig arra hívtam fel az utóbbi időkben megnövekedett számú aláírásgyűjtési akciók szervezőinek a figyelmét, hogy az aláírásgyűjtést – annak megkezdése előtt – be kell jelenteni az adatvédelmi nyilvántartásba.

Annak érdekében, hogy mind az aláírásgyűjtők, mind pedig a választópolgárok tisztában legyenek jogaikkal, illetve kötelességeikkel, az alábbiakban összefoglalom a különböző célú aláírásgyűjtésekre vonatkozó adatvédelmi szabályokat.

I.

Az aláírásgyűjtések alkotmányos alapja

Az Alkotmány a Magyar Köztársaság területén élő minden nagykorú magyar állampolgárnak biztosítja azt a jogot, hogy az országos vagy helyi népszavazásban és népi kezdeményezésben részt vegyen. A helyi népszavazásban és helyi népi kezdeményezésben a részvétel joga megilleti a Magyar Köztársaság területén bevándoroltként élő nem magyar állampolgárt is, ha a választás, illetőleg a népszavazás napján az ország területén tartózkodik [Alkotmány 70. § (1)-(2) bekezdés].

Az Alkotmány 64. §-a értelmében pedig a Magyar Köztársaságban mindenkinek joga van arra, hogy egyedül vagy másokkal együttesen írásban kérelmet vagy panaszt terjesszen az illetékes állami szerv elé. Ez utóbbi jog kollektív gyakorlásának egyik jellegzetes megnyilvánulása az aláírásgyűjtés.

Az említett jogok gyakorlása során az eljárásban részt vevőket eltérő kötelezettségek terhelik, a hatályos jogszabályok eltérő mélységben szabályozzák a velük kapcsolatos adatvédelmi előírásokat.

II.

A népszavazási kezdeményezéshez és a népi kezdeményezés támogatásához kapcsolódó aláírásgyűjtésre vonatkozó szabályok

1. Az országos népszavazási kezdeményezés, illetve országos népi kezdeményezés aláírásgyűjtése adatvédelmi szabályait a választási eljárásról szóló 1997. évi C. törvény (a továbbiakban: Ve.), valamint az országos népszavazásról és népi kezdeményezésről szóló 1998. évi III. törvény kielégítően szabályozza.

Az aláírásgyűjtés időszakában az adatkezelőt terhelő törvényi kötelezettségek teljesítéséért az a személy felel, aki vagy amely az Országos Választási Bizottságnál kezdeményezte a kérdés, illetve az aláírásgyűjtő ív hitelesítését. Felelőssége mindazon személyekért fennáll, akik az aláírásgyűjtés szervezésében részt vesznek, a kitöltött aláírásgyűjtő íveket birtokolják, tárolják.

Az adatkezelőnek kell gondoskodnia az aláírásgyűjtő ívet aláírók megfelelő tájékoztatásáról is, ezt azonban nem az aláírásgyűjtő íven kell megtegye. A tájékoztatásnak ki kell terjednie

arra, hogy az aláírásgyűjtéshez való csatlakozás önkéntes, ugyanakkor az aláírásgyűjtő íven szereplő adatok mindegyikét meg kell adni az aláírás érvényességéhez. Tájékoztatást kell adni továbbá az adatkezelő személyéről (a kezdeményezés szervezőjéről), elérhetőségeiről, az aláírásgyűjtés végső határidejéről, és arról, hogy az adatokat az Országos Választási Bizottsághoz fogják továbbítani. Tájékoztatást kell adni az adatvédelmi nyilvántartási azonosítóról is.

Tekintettel arra, hogy az aláírásgyűjtő íven a személyi azonosítót is meg kell adni, illetve az adatok a politikai véleményre vonatkozó különleges adatnak minősülnek, az adatkezelőnek fokozott figyelmet kell fordítania az adatbiztonság követelményeire. Az aláírásgyűjtés során gondoskodnia kell arról, hogy az aláírók ne ismerhessék meg azoknak a személyeknek az adatait, akik már aláírták az ívet. Az aláírásgyűjtő szervezet vagy személy a kitöltött aláírásgyűjtő ívekről másolatot nem készíthet, azokat az aláírásgyűjtésre nyitva álló határidő lejártáig kezelheti, és vagy az Országos Választási Bizottsághoz kell továbbítani, vagy a benyújtásukra rendelkezésre álló határidő lejártát követő három napon belül meg kell semmisítenie, s erről jegyzőkönyvet kell készítenie. A jegyzőkönyvet három napon belül a választási bizottságnak át kell adni.

A Ve. 35. §-a, 38. §-a (1) bekezdésének f) pontja, illetve 119-120. §-ai egyértelműen kijelölik az adatkezelő, illetve azok személyét, akik az aláírt íveket – az aláírások ellenőrzésének szakaszában – megismerhetik.

A választási szerveket terheli az a kötelezettség, hogy az aláírásgyűjtő íveket az aláírások ellenőrzését, illetve a jogorvoslati eljárás befejezését követő 30 nap elteltével megsemmisítsék [121. §, 137. § (2) bek.].

2. A helyi népszavazás, illetve népi kezdeményezés (a továbbiakban együtt: helyi népszavazás) esetén alapvetően az előbb ismertetett szabályok érvényesülnek, az alábbi szervezeti eltérésekkel:

- a kezdeményezést a helyi/területi választási iroda vezetője hitelesíti,
- az aláírásokat tartalmazó aláírásgyűjtő íveket a polgármesterhez/megyei közgyűlés elnökéhez kell benyújtani.

Az eljárásban sajátos helyet foglal el a polgármester (megyei közgyűlés elnöke), akihez a népszavazási kezdeményezést be kell nyújtani [Ve. 134. § (1) bek., 1990:LXV. tv. 47. § (1) bek.]. Gyakorlati tapasztalatok mutatják, hogy a képviselő-testület, illetve a polgármester sokszor ellenérdekelte a helyi népszavazás, népi kezdeményezés tárgyát képező ügyben, így a kezdeményezők, illetve a kezdeményezést támogatni szándékozók olykor személyüket,

környezetüket érintő hátránytól, illetve annak lehetőségétől tartanak arra az esetre, ha a polgármester vagy a képviselők tudomására jut az a tény, hogy támogatják a kezdeményezést.

A polgármester azon joga és kötelessége, hogy az arra jogosulttól a helyi népszavazási kezdeményezést aláírásgyűjtő ívét átvegye [Ve. 134. § (1) bek.], nem jelent többet egyszerű átadás-átvételnél, amelynek során a polgármester és az átadó rögzíti, hogy az aláírásgyűjtő ívek átadására, illetve átvételére került sor. Ehhez nem szükséges az aláírásgyűjtő íveket tartalmazó lezárt boríték, doboz, stb. felbontása.

A Ve-ben szabályozott folyamat ugyanis külön-külön eljárási lépések sorozatából áll, és az egyes eljárási lépésben résztvevők jogosultságai ehhez igazodnak. A Ve. 134-136. §-ai szerint a helyi népszavazási kezdeményezés érvényességéhez megkívánt feltételek meglétét a helyi választási bizottság ellenőrzi. Nem feladata tehát a polgármesternek, hogy az aláírásgyűjtő ívek alaki követelményeinek, továbbá a helyi rendeletben megkívánt számú aláírásnak a meglétét, és az egyes aláírások valódiságát ellenőrizze. A polgármester ilyen törekvése sértené a Ve. 59. §-át is.

III.

A népszavazási kezdeményezésen, illetve a népi kezdeményezésen kívüli aláírásgyűjtésekre vonatkozó szabályok

Az Alkotmány 64. §-a alapján zajló aláírásgyűjtésekre nézve szektorális törvény nem tartalmaz előírást, ezekre a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (a továbbiakban: Avtv.) szabályait kell megfelelően alkalmazni. Az aláírásgyűjtés kezdeményezője választhat a tekintetben, hogy a népi kezdeményezés formalizált eljárása, vagy az egyszerűbb „aláírásgyűjtés” szerint gyűjti a támogatókat. Másik oldalról az azt is jelenti, hogy az érintett állami, önkormányzati szerv sem követelheti meg a népszavazásra, népi kezdeményezésre vonatkozó formai előírások teljesítését. Az adatvédelmi követelmények teljesítése pedig megoszlik az aláírásgyűjtést kezdeményezők és az aláírásgyűjtés címzettje között.

a) Az aláírásgyűjtés kezdeményezőjének az aláírásgyűjtés során az érintetteket tájékoztatni kell arról, hogy

- adataik megadása önkéntes. Ennek keretében tájékoztatnia kell az érintetteket, hogy az aláírásgyűjtésben való részvételük az Avtv. szerint azt jelenti: az aláírásgyűjtő ív aláírásával vélelmezni kell a „szükséges adataik” kezeléséhez való hozzájárulásukat [Avtv. 3. § (5) bek.],
- az adatokat milyen célból kívánja felvenni, és ebből következően
- az adatokat kinek és mikor kívánja továbbítani.

Az aláírásgyűjtés kezdeményezője nem készíthet másolatot az aláírásgyűjtő ívekről. Ez ugyanis lehetővé tenné az adatok más célú felhasználását is, ami ellentétes lenne a célhoz kötöttség követelményével (Avtv. 5. §).

Törvény nem rendelkezik, hogy milyen adatokat kell feltüntetni egy ilyen aláíróíven. A célhoz kötöttség elvére figyelemmel az adatok körét a lehető legszűkebbre kell vonni, azaz a támogatók aláírása is elegendő lehet (a lakcím mint azonosító adat megadása célszerű lehet, de az érintettek nem kötelezhetők ennek megadására). Az aláírásgyűjtő – törvényi felhatalmazás hiányában – egyáltalán nem kezelheti a személyi azonosítót (korábbi személyi szám).

b) Az aláírásokkal támogatott kérelem, illetve panasz címzettje az „illetékes” állami (és önkormányzati) szerv, annak képviselője/képviselői (az önkormányzat képviselő-testülete esetén a képviselő-testület tagjai is) megismerhetik az aláírásgyűjtő íveket, így az azon szereplő támogatók nevét is. Erre – az Avtv. 3. §-ának (5) bekezdése alapján – maguk az érintettek jogosították fel a képviselőket.

Az aláírásgyűjtő ív aláírása azonban önmagában nem jelent hozzájárulást ahhoz, hogy nyilvánosságra hozzák az aláírók nevét és azt a tényt, hogy támogatták a kezdeményezést. Az önkormányzat képviselő-testülete hatáskörébe tartozó ügyben a testülethez benyújtandó – és így a nyilvánosság számára megismerhető – előterjesztéshez nem lehet mellékelni a kezdeményezők nevét is tartalmazó íveket.

IV.

Bejelentési kötelezettség az adatvédelmi nyilvántartásba

Sem a népszavazási kezdeményezéshez, népi kezdeményezés támogatásához kapcsolódó, sem pedig az egyéb aláírásgyűjtés nem esik az Avtv. 30. §-ában meghatározott kivételek körébe, ennél fogva azt az adatkezelőnek az Avtv. 28. §-a szerinti tartalommal be kell jelentenie az adatvédelmi nyilvántartásba.

A népszavazási kezdeményezéshez, népi kezdeményezés támogatásához kapcsolódó aláírásgyűjtés esetén a bejelentési kötelezettséget az Országos Választási Bizottság, illetve a helyi/területi választási iroda vezetője hitelesítő döntését követően – a jogorvoslatra nyitva álló 15 napos határidő kezdetén – célszerű teljesíteni. Ez esetben az aláírásgyűjtő ív hitelesítő záradékkal történő ellátása idejére az adatvédelmi nyilvántartási azonosító – a hitelesítő záradékkal való elláthatóságtól függő hatállyal – kiadható a kezdeményezők részére.

Egyéb aláírásgyűjtés esetén az adatvédelmi nyilvántartásba történő bejelentkezést követően kezdhető meg ez a tevékenység.

Budapest, 2003. december 4.

Dr. Péterfalvi Attila s.k.